

**ÇAĞDAŞ KENT PLANLAMA ANLAYIŞINA BİR ÖRNEK:
ENGELSİZ KENT YAKLAŞIMI**

Dr. Öğr. Üyesi H. Burçin HENDEN ŞOLT¹

ÖZET

Kentler yaş, cinsiyet, köken, eğitim, gelir, engellilik durumu gibi farklı nitelikteki bireylerin bir arada yaşamını sürdürdüğü mekânlardır. Kent planlama; fiziki, ekonomik ve sosyal anlamda düzenlemenin devamlılığını esas kılmaktadır. Kent planlama hizmetleri adil ve eşit erişilebilirlik olmalıdır. Özellikle dezavantajlı kesimin hizmetlerden faydalanma durumu dikkat çekicidir. Avrupa Kentsel Şartı ve Kentli Hakları Deklarasyonu gibi hukuki metinlerde yer alan erişilebilirlik olgusu yerini giderek eşit erişilebilirliğe ve “Engelsiz Kent Yaklaşımı’na” bırakmıştır. Bu çalışmada; kent yönetimlerinin sunması gereken hizmetlerden yola çıkarak engelsiz kent yaklaşımı ele alınmaktadır. Daha yaşanabilir kentsel mekânların oluşmasında; dezavantajlı kesimin yaşam kalitesinin değerlendirilmesi toplumsal adalet anlayışı açısından önemlidir. Engelsiz kent yaklaşımında kent halkının bütünselliği ön plandadır. Konuyla ilgili başarılı örneklerin gözden geçirilmesi ve yeni düzenlemelerin teşvik edilmesi olumlu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent planlama, Erişilebilirlik, Engelsiz Kent Yaklaşımı

**AN EXAMPLE OF CONTEMPORARY URBAN PLANNING:
CITY APPROACH WITHOUT BARRIERS**

ABSTRACT

Cities are places where individuals of different quality, such as age, gender, origin, education, income, disability, etc. live together. Urban planning is based on the continuity of the arrangement in the physical, economic and social sense. Urban planning services should be fair and equitable accessibility. It is particularly striking that the disadvantaged sector is benefiting from services. The concept of accessibility is included in legal texts, such as the “European Charter of Urban” and “Urban Rights Declaration”. Equal accessibility and the “City Approach Without Barriers” are becoming more and more important. In this study, based on the services required by the city administrations, the approach of the city without barriers is taken into consideration. In terms of social justice, it is important to evaluate the quality of life of disadvantaged people in the formation of more livable urban spaces. The integrity of the city people is at the forefront of the approach of the city without barriers. It would be a good idea to review the successful examples and promote new regulations.

Keywords: City, Urban Planning, Accessibility, City Approach Without Barriers

---

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı MYO Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü,
burcinhenden@hotmail.com

GİRİŞ

Kentler sunduğu hizmetler nedeniyle çekim merkezi niteliğindedir. Bu nedenle dünyanın pek çok yerinde kentlerde nüfus yığılması görülmektedir. Ancak kentsel hizmetlerin adil ve eşit erişilebilir dağıtılma durumu tartışılır bir konudur. Toplumun farklı kesimlerinin kentsel hizmetlere erişebilme ve faydalanabilme durumu kentsel yaşam kalitesinin belirleyici öğelerindedir. Yasal dayanak niteliği taşıyan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunda (2005) erişilebilirlik; binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olması olarak tanımlanmaktadır. Kuntay (2005) erişebilirliği bir yerden, başka bir yere istenilen sürede, ekonomik, güvenli, konforlu ve çevresine zarar vermeden gidebilmek, gidilecek yerin yakınına yaklaşabilmek olarak ele almaktadır. Kaygısız'a göre (2006) erişilebilirlik en basit anlamıyla belli bir yere/varış noktasına ulaşabilme kolaylığı ve rahatlığıdır. Kentsel donatıların (iş yerlerinin, okulların, toplu alışveriş ve eğlence için kullanılan mekânların) kentliye en fazla yarar sağlayacak ve en kolay erişilebilecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Erişilebilirlik, herhangi bir ürünün, hizmetin, teknolojinin ya da ortamın engelliler ve yaşlılar dâhil olmak üzere herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını ifade etmektedir (Sherpablog, 2018). Kentlerde dezavantajlı kesim olarak tanımlanan sosyal grubun varlığı hizmetlerin organizasyonunda etkili bir durum olarak görülmelidir. Hizmet geliştirilirken, görme, işitme, konuşma, fiziksel, algılama, sinirsel vb. engellere sahip kentlilerin yerel hizmetlere rahatça ulaşması ve işlemlerini gerçekleştirebilmesi başarı hedefi olarak görülmektedir. Bu durum yaşanabilir kentleri sadece belli kesime göre değil; yaygın kullanıma göre tanımlamada etken olacaktır. Kavram ulusal ve uluslararası belgelerde yaşam hakkı olarak ele alınmakta ve bireylere söz konusu ortamın hazırlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu şartların gerçekleştiği şehirler ise “engelsiz kentler” olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada; kent yönetimlerinin sunması gereken hizmetlerden yola çıkarak engelsiz kent yaklaşımı ele alınmaktadır. Daha yaşanabilir kentsel mekânların oluşmasında; dezavantajlı kesimin yaşam kalitesinin değerlendirilmesi toplumsal adalet anlayışı açısından önemlidir. Engelsiz kent yaklaşımında kent halkının bütünselliği ön plandadır. Konuyla ilgili başarılı örneklerin gözden geçirilmesi ve yeni düzenlemelerin teşvik edilmesi olumlu olacaktır.

1. ERİŞEBİLİRLİK KAVRAMI

Erişilebilirlik kavramı bir mekâna, hizmete veya hedef noktaya ulaşma anlamıyla tanımlanabilir. Somut olarak bir yere gitmek olarak ele alınabileceği gibi; soyut anlamda hedeflere varabilmek olarak da anlamlandırılabilir. Kentsel hizmetler o kentin kullanıcısı olan halka verilmesi gereken yasal gereklerdir. Erişilebilirlik, farklı gereksinimleri olan kişilerin evlerinden çıkabilmeleri, başkalarına ihtiyaç duymadan çeşitli binalara ve açık alanlara ulaşabilmeleri ve bunları kullanabilmeleri olarak tanımlanmaktadır. Bütün bireylerin toplumsal yaşama katılabilmeleri için erişilebilirlik, yapılı çevrede ve kent ölçeğinde gereken tüm fiziksel ve mimari tedbirlerin alınmasını kapsar (Demirkan, 2015).

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile umuma açık her türlü bina, yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alan, spor alanı ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanlarının ve toplu taşıma hizmetlerinin; engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için kurum ve kuruluşların gereken tedbirleri alması hüküm altına alınmıştır. Mamatoğlu'na göre (2015); erişilebilirlik yaşamın herhangi bir evresinde bir nedenle hareket kısıtlaması yaşayan tüm bireyleri (bebek arabalı ebeveynler, yük taşıyanlar vb.) ve onların ihtiyaçlarını erişilebilirlik tasarım ve uygulamalarına konu eder. Erişilebilirlik, tüm kullanıcıların kentsel mekânı güvenli ve bağımsız kullanımını kolaylaştıran anahtar bir birleştirici unsurdur (Burton ve Mitchell, 2006). Kentin toplumsal hayatına tam, eşit ve etkin katılım arzulan bir durumdur. Bunun ön koşulu ise yapıları çevreye, binalara, açık alanlara, toplu taşıma araçları ile kamu kullanımına açık tüm yerlere bağımsız ve güvenli olarak erişebilmesi ve bunları herkesin kullanabilmesidir.

Türkiye Sakatlar Federasyonu'nun yayınladığı basın duyurusunda engelliler için durum tespitinde bulunulmuştur. 2019 yılı erişilebilirlik izleme ve denetleme planlaması için ilgili Bakanlık tarafından yılın ilk genelgesi yayınlanmış ve Valilik Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarının görevlerini daha etkin ve planlı yapması için yol gösterilmiştir. Genelgede 5378 Sayılı Engelliler Kanununun Geçici 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan araçlarla sağlanan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde, sürücü koltuğu hariç dokuz ila on altı oturma yeri olan araçlarla verilen toplu taşıma hizmetleri, turizm taşımacılığı yapılan araçlarla sağlanan taşıma hizmetleri ve özel ve kamu şehirlerarası toplu taşıma hizmetleri ile yolcu gemileri 07.07.2018 tarihine kadar engelliler için erişilebilir duruma getirilir." hükmü ve altıncı fıkrada yer alan "Denetim sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için birinci fıkrada belirtilen sürenin bitiminden itibaren iki yılı geçmemek üzere ek süre verilebilir." hükmü hatırlatılmıştır (TSK, 2019). Kaldırımlarda, yaya geçitlerinde, parklarda, çocuk oyun alanlarında, kamunun hizmet verdiği ve kamu kullanımına açık tüm binalarda ve ulaşım hizmetlerinde erişilebilirlik tedbirlerinin alınması, yalnızca engelliler için değil hareketlerinde kısıtlılık yaşayan yaşlılar, hamileler, çocuklar, bebek arabalılar, çok uzun veya çok şişman kişiler için de büyük önem taşıyan bir gerekliliktir (Demirkan, 2015).

2. ERİŞİLEBİLİRLİK ÖLÇÜTLERİ VE KENTSEL HİZMETLER

Kentlilerin yaşamlarını rahat, konforlu ve çağın gereklerine uyan bir anlayışta sürdürebilmeleri kent yönetimlerinin sunduğu hizmetlerle bağlantılıdır. Yerel yönetimlerin kentlilere hangi hizmetleri sunması gerektiği 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun (2005) 14.

maddesinde belirtilmektedir.

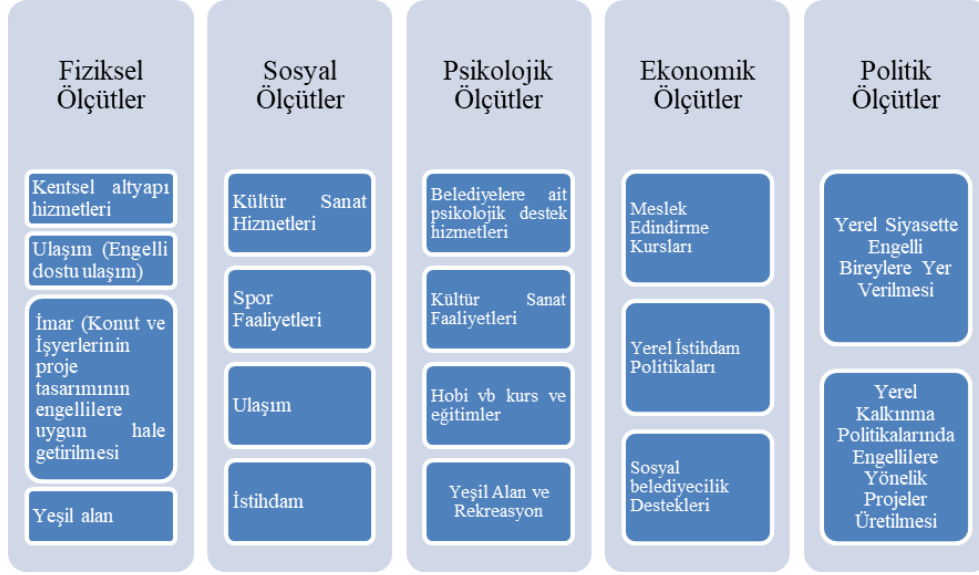
İlgili madde uyarınca belediye; mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Bu hizmetler kentte yaşayan tüm bireylere eşit ve erişilebilir şekilde sunulmalıdır.

Kentsel hizmetlere erişilebilirlik konusunda engelli bireylerin güçlükler yaşadığı bilinmektedir. Kentsel mekânlarda yaşayan engelli bireylerin erişilebilirlik açısından karşılaştıkları sorunları grupladığımızda; bu kavrama dair ölçütleri de sıralamış olabiliriz:

- Sağlık hizmetlerine erişim
- Eğitim hizmetlerine erişim
- İstihdam olanakları
- Sosyal yaşama katılım

Yukarıda görülen erişim konularının engeli olsun olmasın her birey için ne denli karşılandığının araştırılması kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik olgusunun da göstergesidir. Bu noktada engelli bireyleri diğerlerinden ayıran durum kentsel hizmetlere fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik ve politik olarak entegrasyonlarıdır. Öyleyse erişilebilirlik ölçütleri bu faktörlerle ele alınabilir. Şekil 1’de erişilebilirlik ölçütleri ile kentsel hizmetlerin ilintisi ortaya koyulmaktadır.

Şekil 1: Erişilebilirlik Kavramı Ölçütleri ve Kentsel Hizmetler

3. ENGELSİZ KENT YAKLAŞIMI

Kent planlamanın temeli; yaş, cinsiyet, köken vb. etkenlere bakılmaksızın tüm kentlilere dengeli hizmetin organize edilebilmesidir. Bu dengede kentsel hizmetlere erişilebilirlik ölçütleri önemlidir. Bu ölçütlerin değerlendirilmesiyle geliştirilen eylemler engelsiz kent yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. 2000 yılında Avrupa Komisyonu (The European Disability Forum, 2019) tarafından yayınlanan bir rapor konuyla ilgili oldukça önemli bir adımdır. “Özürlü Bireyler İçin Engelsiz bir Avrupa’ya” başlıklı raporda; engellilerin kentsel erişilebilirliğine dair tartışılması gerekenler mimari, tasarım, planlama temelli ele alınmaktadır. Engelli bireylerin hizmetlere ulaşabilirliğinin artırılmasına yönelik yaklaşımları içermektedir. Bu rapor kentlerin düzenleniş biçimleri açısından engelsiz kent yaklaşımına da ışık tutabilir nitelik taşımaktadır. Ayrıca Türkiye, 2008 yılında imzaladığı Birleşmiş Milletler (BM) Engelli Hakları Sözleşmesi kapsamında “Fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimin engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamadaki öneminin kabul edileceğini” belirtmiştir (Resmi Gazete, 2009).

Türkiye’de kent ve bölge ölçeğinde gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırmalı olarak ölçülmesinde Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) araştırmaları kullanılmaktadır. SEGE-2011 çalışmasında 10 başlık altında 61 göstergeden yararlanılmıştır. Temel kategoriler şöyle sıralanmaktadır: (Kalkınma Bakanlığı SEGE, 2011)

1. Demografik Göstergeler
2. İstihdam Göstergeleri
3. Eğitim Göstergeleri

4. Sağlık Göstergeleri
5. Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite Göstergeleri
6. Mali Göstergeler
7. Erişilebilirlik Göstergeleri
8. Yaşam Kalitesi Göstergeleri

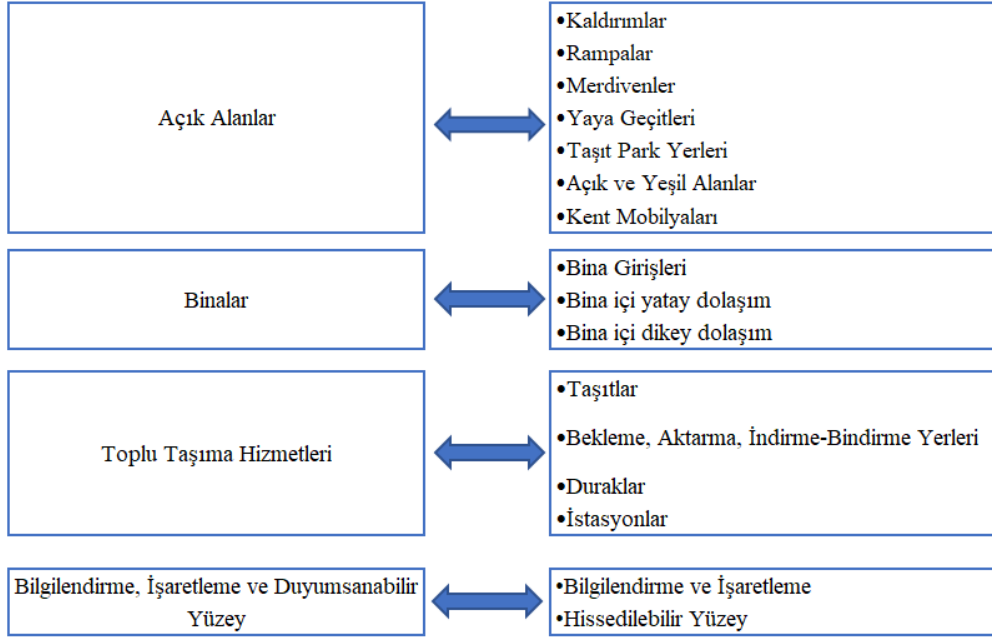
Görüldüğü gibi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasının ölçütleri ile Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin belirttiği hizmetler örtüşmektedir. Engelsiz kent yaklaşımının temel niteliği de budur. OECD-AB ve Türkiye verilerine göre, dünya nüfusunun yaklaşık %15'i engelli bireylerden oluşmaktadır. Yani dünyada 1 milyar engelli olduğu düşünülmektedir (EYDER, 2019). Türkiye'de ise Ulusal Engelli Veri Tabanına göre (2019) engelli birey sayısı 1.559.222'dir.

II. Özürülüler Şurası Yerel Yönetimler ve Özürülüler Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmelerinde kentlerin kullanıcılarına sunduğu mekânların erişilebilir, kullanılabilir ve yaşanabilir olmasına dikkat çekilmiştir (2005). Esasen bu durum salt engelli bireylerin değil; toplumun genelinin temel prensibi olmalıdır. Burcu'ya göre (2007); engelli bireylerin şehir içi ulaşımda ve kentsel mekanları kullanırken yaşadığı fiziksel, psikolojik ve ekonomik zorlukların kaldırılması önemlidir. Çünkü sosyal ve politik model ekseninde engellilik, bireyin belirli aktivitelerini yerine getirmesini ve toplumsal yaşamdaki rollerini oynayabilmesini sağlayan “ideal normal” kapasitenin dışında olma biçimidir. Engelsiz kent yaklaşımı, bu zorlukların ortadan kaldırılması çabalarını içermektedir.

TÜİK'in 2010 yılında yaptığı Engelli Kentlilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması Raporu'nda en çok fiziki erişilebilirlik problemlerinden söz edilmektedir. Raporda sırasıyla kaldırım ve yaya geçitleri, engelli bireylere uygun tasarlanmamış binalar, sosyal yaşama katılım, psikolojik destek vb. konular sorun alanları olarak belirtilmektedir. Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı'nın oluşturduğu Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı'nda (2010); kentin tamamının engelsiz bir mekâna dönüştürülmesi için yapılacak bir tasarımda birbirini tamamlayan üç ortama dikkat edilmesi gerektiği söylenmiştir. Bunlar; sokaklar, meydanlar, parklar vb. açık yeşil alanlar; bina içleri ve bunların birbirlerine geçiş alanı olan bahçeler ve kentsel çevredir. Kaplan ve Öztürk (2004) engelsiz kent yaklaşımı için şehirlerdeki engellilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiğini belirterek; yeterli/gerekli genişlik; hareket alanı, yükseklik; yüzey, yönlendirme/uyarma ve estetik değerler unsurlarını belirtmişlerdir. Buldurur ve Yavaş'a göre (2007) kentsel mekâna yönelik olarak yapılacak tasarımlarda tüm özürülülük gruplarının ihtiyaç ve sorunlarının net olarak bilinmesi ve özürülülerin, ayrı bir grup olarak ele alınmaması da gerekmektedir.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2011 yılında yayınladığı Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı engelsiz kentsel mekânların oluşturulmasında yerel yönetimlerin planlama bakışına rehber niteliği taşımaktadır. Şekil 2'de de görülebileceği gibi kent planlamada engelsiz bakış açısı için; açık alanlar, binalar, toplu taşıma hizmetleri, bilgilendirme, işaretleme ve duyumsanabilir yüzey şeklinde ana başlıklar oluşturulmuş ve alt detaylarla tasarım ilkeleri belirtilmiştir.

Şekil 2: Engelsiz Kentsel Mekanlar İçin Ulaşılabilirlik Kriterleri

Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planına göre (2010); engelsiz kentsel çevrenin oluşturulması için planlanma, projelendirme, uygulama, ruhsatlandırma ve denetleme alanlarında görev yapan şehir plancısı, mimar, peyzaj mimarı, iç mimar, mühendis, tekniker ve teknisyenlerin; özürülerin toplumsal yaşama katılımlarının önemi, hareketliliklerinin sağlanabilmesi amacıyla yaşam çevrelerinde yapılması gereken düzenlemeler, engelsiz mekân ve hizmetlerin oluşturulması konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Şehirler orada yaşayanların ortak kullanımına açık mekanlar sunarken; kentliler arasındaki eşit erişilebilirlik

oranlarını da dikkate almalıdır. Bu nedenle engelsiz kentsel mekanların tasarım ve sunumuna dair çalışmalara daha fazla yer verilmelidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bireylerin kentsel yaşamdan beklentilerini ne denli karşılayabildiği sıklıkla tartışılmaktadır. Engelli bireylerin fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde toplumdaki diğer tüm bireylerle eşit koşullarda sosyal yaşamın tüm alanlarından yararlanmasının sağlanması ise kent yönetimlerinin hedeflerinden biri olmalıdır. Kent planlama uygulamalarından beklentilerde de engelli bireylerin kentsel hizmetlere erişebilme durumu göz önüne alınmaktadır. Dünya ölçeğinde yaşam kalitesinin ya da sosyo ekonomik gelişmenin tartışıldığı ölçütlerde de hizmetlere adil ve tarafsız erişebilirlik yer almaktadır. Bu durumdan hareketle kentlerde engelli bireylerin durumu kent planlama için çok önemlidir. Bu düşünceden hareketle yola çıkılan “Engelsiz Kent Yaklaşımı” doğru hedef ve stratejilerle yaşam alanlarını daha yaşanabilir kılmak adına bir anahtardır. Engelsiz kent yaklaşımı kent planlamanın sosyal ve kültürel anlamda bütünleştirici tavrı olarak da değerlendirilebilir.

Ülkesel bazda ilerlemenin temeli olan kentlerin toplumsal birlikteliği, kentsel ortamlardaki hizmet organizasyonu ile ilintilidir. Kentsel bütünleşme de kentin kullanıcı niteliğindeki halkın hizmet ve fayda ekseninde adil ve eşit fırsatlarla donatılması çabaları her daim olmalıdır. Kent yönetimleri toplumsal örgütlenme ve iş birliğinin artırılmasında dezavantajlı kentlilerin durumunu ön planda tutmalıdır. Bu tavır dünya ile entegrasyon süreci açısından önemlidir. Çağdaş kent planlama yaklaşımlarının ortak tavrı sosyal belediyeçilik unsurları vb. faaliyetlerle birleştirilerek engelsiz kentlerin yaratılması, denetlenmesi, korunması ve sürdürülebilirliği konularında takipçisi olunmalıdır. Çocukluk çağından başlayarak engelli bireylerin eğitim öğretim fırsatlarından faydalanması, istihdam olanaklarının geliştirilmesi, yerel kalkınma politikalarının geliştirilmesinde engellilere dair projeler üretilmesi ve bunların hayata geçirilmesinde katılımcı davranılması gereklidir. Bu nokta, kentsel verimliliği artıran ve rekabete güç veren bir unsurdur. Toplumdaki duyarlılığın artırılması, konuyla ilgili eğitim, seminer vb faaliyet sayılarının artırılması, devlet-özel sektör-halk ortaklığı ile projeler geliştirilmesine olanak sağlanması önemlidir. Katılımcı ruhlu yeni kent planlama akımlarının bireyleri destekleyici tutumu, şehirlerin fiziki, toplumsal ve psikolojik ortamına etki edecektir.

KAYNAKÇA

BAŞBAKANLIK ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI, (2010), Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, Ankara: Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı, No:49

BELEDİYE KANUNU (2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Kabul Tarihi: 03.07.2005, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, Erişim Tarihi: 16.03.2018

- BULDURUR; M.A.; YAVAŞ, H. (2007). Kentsel Mekânın Özürlülerce Kullanımının Değerlendirilmesi, *Öz – Veri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 911 – 925.
- BURCU, E. (2007) Türkiye’de Özürlü Birey Olma Temel Sosyolojik Özellikleri ve Sınırları Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- BURTON, E.; MITCHELL, L. (2006). *Inclusive Urban Design: Streets For Life*. Elsevier.
- DEMİRKAN, H. (2015). Mekânlarda Erişilebilirlik, Kullanılabilirlik ve Yaşanabilirlik, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, *Dosya Dergisi*, Yıl:2015, Sayı:3, Sayfa:1, <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya36.pdf>, Erişim tarihi: 03.04.2019
- EDF (2019). The European Disability Forum, <http://edf-feph.org/disability-intergroup-european-parliament>, Erişim tarihi: 02.05.2019
- ENGELLİLER HAKKINDA KANUN (2005) 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 1/7/2005, Erişim tarihi: 03.04.2019
- EYDER (2019). Engelsiz Yaşama Derneği, Türkiye ve Dünyada Engelliler, <https://eyder.com/ana-sayfa/turkiye-ve-dunyada-engelliler/>, Erişim Tarihi: 03.05.2019
- II. Özürlüler Şurası Yerel Yönetimler ve Özürlüler Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri (2005) T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara: Nurol Yayınları.
- KAPLAN, H.; Öztürk, M. (2004). Engelliler, Kamu Mekânı ve Engelsiz Tasarım: Kamusal İç Mekânlarda İrdelenmesi İçin Bir Çerçeve, *Planlama Dergisi*, Sayı: 2004/2, 67-74.
- KAYGISIZ, Ö. (2006). Erişilebilirlik ve Trafik, *Planlama* Yıl:2006 Sayı:1 Sayfa:86, http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/504adad8bb96320_ek.pdf, Erişim tarihi: 03.04.2019
- KUNTAY,O. (2005) Erişilebilirlik, Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Erişilebilirlik yüksek lisans dersi basılmamış ders notları, Erişim tarihi: 03.04.2019
- MAMATOĞLU, N. (2015). Türkiyede Engelliler İçin Erişilebilirlik Uygulamaları Algısı, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, *Dosya Dergisi*, Yıl:2015, Sayı:3, Sayfa:6, <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya36.pdf>, Erişim tarihi: 03.04.2019
- Resmî Gazete (2009). Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, Sayı : 27288, Tarih:14.07.2009, Karar Sayısı : 2009/15137
- RESMÎ GAZETE (2010). Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2011), Sayı:27757, Tarih: 25.10.2010, Karar No : 2010/35
- SHERPA BLOG (2018). Erişilebilirlik Nedir?, <https://sherpa.blog/sozluk/erisilebilirlik-nedir>, Erişim tarihi: 03.04.2019
- T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI (2011). Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 49.

- T.C. KALKINMA BAKANLIĞI (2011). T.C. Kalkınma Bakanlığı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Araştırmaları, İLLERİN VE BÖLGELERİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI ARAŞTIRMASI Raporu(SEGE-2011), <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/15310/SEGE-2011.pdf>, Erişim Tarihi: 24.04.2019
- T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI (2019). Ulusal Engelli Veri Tabanı, <https://sbu.saglik.gov.tr/sbozurlu/giris.aspx>, Erişim Tarihi: 03.05.2019
- TSK (2019). Türkiye Sakatlar Konfederasyonu İnternet Sayfası, Erişilebilirlik Hakkında Basın Duyurusu, <http://tsk.org.tr/2019/02/13/erisilebilirlik-hakkinda-basin-duyurusu/>, Erişim tarihi: 04.04.2019
- TÜİK (2010). Türkiye İstatistik Kurumu Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması Raporu, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=1&KITAP_ID=244, Erişim Tarihi: 14.04.2019